

К 792/Д 87

120000868703

иян Станев

ЛЕГЕНДА ЗА СИБИН

ПРЕСЛАВСКИЯ
КНЯЗ

K 492
287

сценическа редакция и постановка

ЦВЕТАН ЦВЕТКОВ

гост-режисьор

сценография

ТОДОР СТАНИЛОВ

гост-художник декори

ЛЮДМИЛА ПЕТРОВА

гост-художник костюми

музика

ГЕОРГИ ЗАНЕВ

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868703

поставя се за първи път

премиера на 22 ноември 1981 г.

от 19 ч. в операта

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА

КНЯГИНЯТА

СИБИН

СЕВАРА

ТИХИК, той е и БОГ

ЕРМИЧ

КАЛОМЕЛА

СЕВАСТ

СИЛВЕСТЪР, той е и САТАНАИЛ

БРАТ — ВЕРЕН

ИГУМЕН

ЕФТЕРПИ, тя е и ЕВА

БОРИЛ

ПАТРИАРХ

ФРЕНСКИ ПОСЛАНИК

ТОДОР

ДОБРИ, той е и АДАМ

ЕРЕТИК

ЕРЕТИЧКА

МАРИНА ПРАШАНОВА

ГЕОРГИ СТЕФАНОВ

АЛБЕНА КАЗАКОВА

ВАСИЛ ПОПИЛИЕВ
народен артист

АЛЕКСАНДЪР МИТЕВ

НИКОЛАЙ МИТЕВ

РУМЯНА ТАШЕВА

БОЖИДАР МАНЕВ

НИКОЛА ЧИПРИЯНОВ

МИХАИЛ МИХАЙЛОВ

МИНКО МИНКОВ

ЛЮДМИЛА ПЕТРОВА

СЕВДАЛИН ПОПОВ

ГЕОРГИ РАДОМИРОВ

ТОДОР КРЪСТЕВ
сътрудник

КОСЬО СТАНЕВ

КЛИМЕНТ МИХАЙЛОВ

ВАСИЛ АНТОВ

ЕЛЕНА АНДРЕЕВА

БОЛЯРИ, БОГОМИЛИ, СТРАЖА, АНГЕЛСКО ВОЙНСТВО

В богомилските сцени: Албена Казакова, Васил Антов, Елена Андреева, Георги Радомиров, Климент Михайлов, Косьо Станев, Людмила Петрова, Марина Прашанова, Михаил Михайлов, Николай Митев, Севдалин Попов, Тодор Кръстев, Христо Памуков.

1117909

ЕМИЛИЯН СТАНЕВ

„... И аз разбрах защо ние, хората, сме виждали в смъртта известна красота и защо сме ѝ възлагали дори надежди. В това преминаване от тук към там, във вечния възврат, за който говорят философите и религиите, нашият ум е откривал безсмъртното начало на живота и е черпел нови сили за духа ...“

Емилиян Станев
„Смъртта на една птица“

До другаря Емилиян Станев
София

Скъпи другарю Станев,

Особено съм щастлив, че в деня на Вашата седемдесет-годишнина мога да поздравя Вас, крупния български писател и общественик, вдъхновения летописец на българската земя, комуниста Емилиян Станев. Нека Ви е честито високото звание „Герой на социалистическия труд“, което заслужено получавате за втори път!

Вашето реалистично творчество, достигнало високи идейни и художествени върхове, проникнато с дълбок патриотизъм и хуманизъм, с присъщото Ви майсторство на разказвач, художник на словото, на тънък психолог на човешките души спечели обичта на читателите у нас и в чужбина. Книгите Ви за нашата съвременност и за героичното минало, особено за борбата на Българската комунистическа партия, както и Вашите творби за деца и юноши са истински бисери на днешната ни социалистическа проза, сътворени от щедро надарен талант, отдаден на високия идеал за изграждане на социализма и комунизма в България.

Желая Ви, скъпи другарю Станев, от все сърце здраве, непресъхващи сили и вдъхновение за нови големи творби, за разцвета на социалистическата ни литература и култура.

1 март 1977 година

Ваш ТОДОР ЖИВКОВ

ИОРДАН РАДИЧКОВ

• Това е най-добрият писател, който познавам през живота си!

Роден е в град Велико Търново, раснал е в Елена, та често се шегува, че е търновски болярин и еленски чорбаджия. На ръст е по-скоро дребен, отколкото среден, доверчив е, но е и подозрителен, енергичен в походката си, в жестовите и в мислите си, с проникателен поглед. В облеклото е придирчив, винаги спретнат и стегнат — като щик. Виждал съм го да плаче само когато говори за историята на своя народ — и при никакви други обстоятелства. Недочува, което му дава възможност да бъде заслушан повече в звуците на своя вътрешен свят, отколкото към външните шумове. Напомня донякъде див звяр — склонен, но неподатлив на опитомяване. Обременен е от могъщо въображение, където постоянно се кръстосват природата и човечеството.

Духът на Емилиян Станев е изключително млад и жизнен. Природата сякаш е вложила в това дребно тяло енергия за десет живота. И понеже човек не може да има десет живота, защото живее в тоя свят еднократно, то тази мисия ще бъде изпълнена от неговата проза.

Не познавам по-противоречив и непостоянен човек от Емилиян Станев. Той е като възпламенен барут в барутница, трудно може да бъде обгърнат и обяснен с думи, в никаква рамка не се побира. В колкото и голяма рамка да го поставяме, върху каквото и широко платно да се мъчим да го изобразяваме, все нещо ще остава да стърчи извън рамката и платното! Каквито и опити да са правени от страна на литературната критика да бъде поставен той на постоянно място в едно от съзвездията на нашия литературен небосклон, са били все неуспешни: защото с всяко ново произведение писателят разтваря пред нас вратите на нови пространства и светове.

СТОЯН КАРОЛЕВ

Повече от двайсет години бях свидетел с каква удивителна настойчивост мисълта на Емилиан Станев се насочваше към трудовата съдба на нашия народ, към заплетените пътища и кръстопътища на нашата история. Български исторически личности присъствуваха едва ли не всекидневно в мислите му и заговореше ли за някоя от тях, тя чудотворно възкръсваше, оживяваше пред погледа ви, дистанцията на вековете, бездните от времето се стопяваха, защото този необикновен човек и писател можеше да общува мислено с дейци отпреди десет века, както се общува с живи съвременници. И това беше не само една творческа сила на въображението, но и една вътрешна потребност.

Така общуваше той и с народа — от десетия или двайсетия век. В неговата реч думата „народ“ сякаш губеше пълно своята отвлеченост, понятието „народ“ се преобразяваше в живо и неподвластно на времето същество: многолико и многогласно то според случая придобиваше очертания на характер, на тип и писателят разговаряше с него лице с лице, без дистанция, с интонация, в която нямаше и най-отдалечен навей на книжовност.

Сигурно мнозина слушатели на Емилиан Станев са го облажавали за тази му способност да общува непосредствено с народа — в живота му през столетия и хилядолетия. Но за самия него това общуване беше често източник на душевни страдания. Защото „в нашето, българско битие, в самото ни мъчително развитие спирамо на два пъти от византийско робство и влияние, и от турско петстотингодишно робство“, той беше склонен да вижда „нещо болно, започвано и прекъсвано“; защото двете катастрофи „погребяха националните ни идеали за обединение на народа ни“ („Недописани спомени“).

„Едва ли има народ с орис като нашата“ — горестно казва писателят, представяйки си пак онова „тъмно и безпросветно робство“, което е заставило българина да изразходва силите си в съпротива, а не в творчество. Много пъти той е говорил — устно и писмено — за тази исторически предопределена необходимост: народът да се съпротивлява, като не забравяше и социалните форми на съпротива — богомилското движение през Средновековието или антифашистките борби през новите времена...

НАДЕЖДА СТАНЕВА

... Новото хрумване — книга с исторически сюжет, по-силно го владее. Мадарските скали и тяхното величие, както и посещението на Преславския музей силно го развълнуваха. Наскоро аз прочетох нещо от книгата на Жорж Деромиен „Инквизицията“, а именно епизода за Робер льо Бугр. Емилиян веднага си представи, че този Робер е бил наистина българин богомил, че е напуснал България при Борил заедно с другите богомилци, отишли в Италия и Франция да сеят новото учение, че после се отказал от ересата и станал инквизитор. Накрая с опустошена душа като клет скитник се прибира в България, за да умре пред вратата на собствения си дом.

Една вечер проф. Бешевлиев му донесе снимката на откритата в Преслав сребърна чаша с надпис — Сибин, велик жупан на България. Бъдещата му книга получи заглавието „Сибин, княз Преславски“.

През време на престоя ни във Варна направихме и едно пътуване из Добруджа с Ивайло Петров и семейството му. Обиколихме Калиакра, Каварна, Толбухин, Генерал Тошево, село Красен и прекарахме няколко часа в Йовковата механа. Добруджанската шир насочваше мислите на Емилиян все към старата ни история, когато из тия стени са препускали конниците на Аспарух. През целия път живя с тези представи и когато ни плисна такъв страшен дъжд, че трябваше да седим в колата повече от два часа като в Ноевия ковчег и да чакаме водолея да спре, това време не беше загубено за Емилиян.

В ревящото мълчание на дъжда сякаш чуваше хиляди гласове, които се надпреварваха да му говорят. После ми казва: „Нашата земя е богата на гласове. В нея са натрупани култури на траки, гърци, римляни, прабългари. Задачата на българския писател е да разрови пластове и да извлече тези култури за нуждите на съвременността. Писателят трябва здраво да е свързан с трудовия народ и с всички проблеми на съвременността. Длъжен е да гледа напред, но е длъжен да се обръща и назад в миналото, защото народното съзнание има свои дълбоки корени във вековете и тъкмо в тях се крие неговата особеност, която го отличава от другите народи. Всеки народ и всяко отечество са създадени от праха на мъртвите“.

РУМЯНА ИОВЕВА

Емилиян Станев е наш съвременник и затова няма още свое определено място в литературната ни история. Що се отнася до критиката — на нея тепърва ѝ предстои да разгадава сложните и противоречиви образи на необятното му творчество, да търси най-прекия път към читателя за разбиране на проблемите, заложили в романите на този изключителен творец, проблеми, колкото минали, толкова настоящи и бъдещи, озарени до край от „жестоката светлина на познанието“. Моята книга „Философско-историческите романи на Емилиян Станев“ няма претенции нито за едното, нито за другото. В битието ми на учителка философските романи на историческа тема (условно ги наричам така) „Иван Кондарев“, „Легенда за Сибин“ и „Антихрист“ прозвучаха като от кровение и като съдба. За мен те станаха от първия прочит и са до този момент, когато дописвам последната страница, огледало на вечните търсения на човека в неговата греховност и в неговото величие, на осъществяване на човечното и човешкото у него — не като оправдание и примирение, а като сила, осмисляща българското и световното битие.

Не би трябвало да прозвучи силно, ако кажа, че в една далечна асоциация всеки мислещ би могъл да открие там, у Емилиян Станев, себе си, лутанията на мисълта си от самата и отчуждението си от другите до съпричастието с другите, до разбирането, че и днес, както всякога, неотменим остава дългът да служиш някому и на нещо (цел, идея, дори професия), а най-висшето умение — умението да се посветиш. Днешното динамично време, макар и много различно от времето на османското нашествие или септемврийското въстание, не отменя повелята за подвиг. И днес героичното остава връх в нравствените възможности на човека и на нацията.

Ето защо не приемам романите на Емилиян Станев като исторически. Колкото и да са достоверни от гледна точка на значителни събития, колкото и разгръщат убедителни картини на отминали епохи, те си остават романи на мисълта, пейзаж безбрежен на душевността и духовността на човека — особено „Легенда за Сибин“ и „Антихрист“.

... Мисля, че едно такова виждане е първото условие, за да проникнем в многопластовостта и многозначността им.

1

„Ереста на катарите бе пренесена от земите оттатък морето, именно от България: оттам тя се разпространи из много страни, където доби голяма популярност — именно земите на Лангедок, Тулуза и Гаскон. Поради тази причина албигойците бяха наричани също булгури, от българи... На първо място ереста на катарите започна да се размножава в Ломбардия. Най-напред катарите имаха за епископ някого си на име Марко, под чиято власт бяха управлявани всички ломбарди, тосканци и маркнани. Същият Марко имаше своя сан от България.“

Анонимен автор

„Религиозно-социалните спорове на средновековието (ересите) бяха отражение на класовата борба в това време.“

Фридрих Енгелс

„В XIII век богомилството става мотор на всички еретически бунтове, които разтърсват Европа.“

Ханс Мюлцайн

„Понеже вселукавият наш враг разсея по цялата българска земя манихейската ерес, като я смеси с масалианската, на онези, които са начинатели на тая ерес, анатема!... На онези, които наричат сатаната творец на видимите неща и го иззовават разпоредител на всичко, което произлиза от земята, анатема!... На онези, които говорят, че сатаната е създал Адам и Ева, анатема!... На онези, които казват, че жената зачева в утробата си поради помощта на сатаната и оттогава сатаната пребивава неотстъпно и до раждането на младенца — на онези, които говорят така, анатема!... На онези, които говорят, че бог не ще приеме човека, който се кае за своите грехове, анатема трижди!“

Из Синодика на цар Борил

БОРИСЛАВ ПРИМОВ

Богомил отрича официалното християнско учение, но с вяръващ християнин. Само смята, че официалните догми са неверни, убеден е, че истината е друга, и друг е изразът на Христовата вяра. Той отдавна е мислил върху това и постепенно е стигнал до изграждането на цялостна доктрина, тъй като е убеден, че именно тя изразява точно истинската вяра.

Първото нещо, което смята, че трябва да извърши, е да лиши духовните власти от онзи принцип за богопомазаност, който те са си присвоили, и от онова оправдание чрез бога, с което те спекулират, като изхожда от положението, че злините на този свят нито са дадени, нито оправдани от добрия, непогрешим и съвършен бог, той е убеден и твърди, че никой не може да се оправдава за тях чрез него.

„БОГ НЕ Е СЪТВОРИЛ НИТО НЕБЕТО, НИТО ЗЕМЯТА, НИТО ВСИЧКИ ВИДИМИ НЕЩА“. Освен бога, който е господар на вселената, има друга сила, която именно властувва над видимия свят, над земните същества и над всичко, което става тук. Това е дяволът.

„ПО ВОЛЯТА НА ДЯВОЛА Е ВСИЧКО — НЕБЕ, СЛЪНЦЕ, ЗВЕЗДИ, ВЪЗДУХ, ЗЕМЯ, ЧОВЕК, ЦЪРКВА, КРЪСТОВЕ. ИЗОБЩО ВСИЧКО, КОЕТО СЕ НАМИРА НА ЗЕМЯТА — ОДУШЕВЕНО И НЕОДУШЕВЕНО — ПРИНАДЛЕЖИ НА ДЯВОЛА“. Следователно — властите и силните на деня също не се основават на бога, а на дявола и могат да бъдат отречени и отхвърлени.

Богомил вяръва в бога и в неговата творческа мощ. Ако дяволът има някаква своя сила и власт, те, разбира се, не могат да се сравняват с тези на бога. Истински християнин обаче е този, който иска да очисти Христовата вяра от лъжливите догми, които официалната църква поддържа. Следователно: човек не би могъл да съществува без творческата

способност на бога, който го е оживил. Дяволът е само „ТВОРЕЦ И УРЕДНИК НА ЗЕМНИТЕ ТВАРИ“ и сам също произхожда от бога. Той е негов син, брат на Христос, но е заблудил баща си, скарал се с него и бил отхвърлен от не бего. И ако дяволът, когото Богомил нарича Мамон, е имал творческа способност да създаде земния свят, той е получил от баща си поради своя божествен произход.

По-нататък Богомил и неговите последователи обясняват и произхода на човека. Благодарение на наследената от баща си способност дяволът се опитал да създаде и самия човек, като сътворил неговия образ и неговото тяло. Той не могъл обаче да го оживи, да го направи живо същество. Това извършил самият бог, който вдъхнал душа на безжизнения човек и го оживил. Началото на живота, учи Богомил, идва от бога, който единствен могъл да го даде. Затова у всеки човек има наред със сътворената от дявола плът, божествена душа. Тя свързва всички хора на земята с бога отец и ги задължава да действуват и се отнасят помежду си като братя, равни един на друг и всички еднакво скъпи на бога. Така Богомил доразвива своите мисли и твърди, че никой човек не е овластен от бога повече от друг, не е получил от бога нито мощ, нито власт, нито каквито и да било права над другите хора. Това е демократическата същност на учението.

Материалите в програмата са взети от: Емилиян Станев „Юнски ден“, С. 1979, Емилиян Станев „Събрани съчинения“ т. 1, С. 1981, Надежда Станева „Дневник с продължение“, С. 1979, Румяна Йовева „Философско-историческите романи на Емилиян Станев“, С. 1981, Владимир Топенчаров „Две жарави — един плкамък“, С. 1974, Борислав Примов „Бугрите“, С. 1970.

Художествен ръководител и директор
народният артист **ВАСИЛ ПОПИЛИЕВ**

Главен режисьор
СЛАВИ ШКАРОВ

Завеждащ литературното бюро
ВАСИЛЕН ВАСЕВ — театровед

Режисьорска колегия
ИЛИЯ АТАНАСОВ
ДУШКО ДОБРЕВ

Главен художник
ЦАНКО ВОЙНОВ

Художник — проектант
ВИОЛЕТА РАДКОВА

Художник по рекламата
ДИМИТЪР ГИЛЕВ

Технически сътрудници

завеждащ постановъчната част — Петър Гузелски, художник-изпълнители — Христо Луканов и Иван Памуков, ръководител „Организация и реклама“ — Анастасия Маринкева, ръководители на художествено осветление — Георги Харалампиев и Димитър Ников, завеждащ звуково оформление — Цветко Ячев, театър-майстори Кънчо Начев и Минчо Рачев, тавицерско ателие — Йордан Петров, завеждащ театрален реквизит — Васил Сапунджиев, шивашко ателие — Марийка Бурова и Маньо Манев, железарско ателие — Георги Петков, дърводелско ателие — Ангел Ганев, грим и перуки — Гинка Ангелова и Бисерка Стефанова, завеждащи театрален гардероб — Христина Балинова и Мария Луканова.